

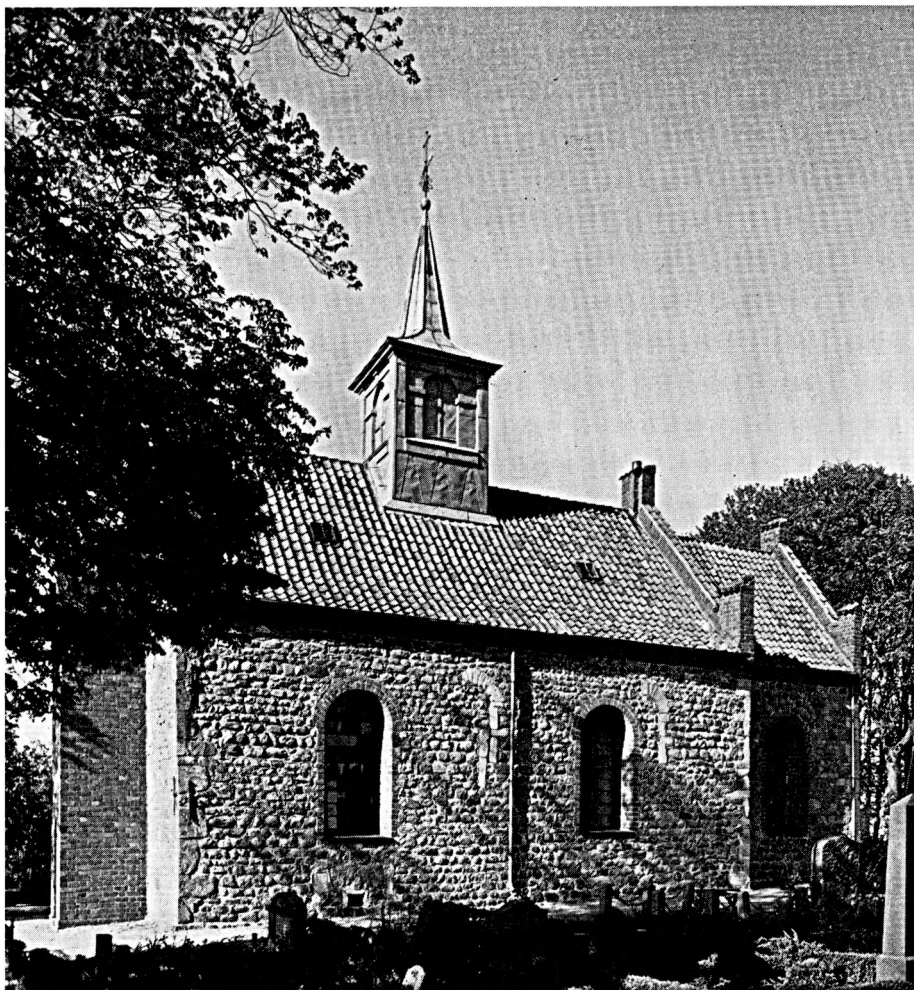

Fig. 1. Sigerslevvester. Ydre, set fra sydvest.

Hans Stiesdal 1957

SIGERSLEVVESTER KIRKE

LYNGE-FREDERIKSBORG HERRED

Kirken blev 1344 af kong Valdemar Atterdag »med al kongelig ret« overdraget Slangerup nonnekloster¹. Klemmebrevet 1555 bestemte, at kirken skulle lægges ode og sognefolkene søge Græse, der skulle have hjælp til bygnings behov, desuden skulle »pensionen« til Slangerup kloster ophøre². 1562 blev det imidlertid tilladt atter at benytte kirken, da Græse lå langt borte; kalk og andre ornamenter, som måtte være kommet til Græse, skulle føres tilbage, og da hvert af sognene mentes at kunne underholde en præst, skulle sognefolkene forsørge kirken med en lærd mand, der var overhørt af superintenden³. Kirken er dog forblevet anneks til Græse. 1567 var der 13 tiendeydere⁴. 1874 kom den sammen med Græse (p. 2195) fra statskassen i privateje⁵, og 1. okt. 1910 overgik den til selveje.

Sagn. Indgangens beliggenhed skyldes en drage, som lå ved sydsiden og hindrede folk i at komme i kirke⁶, jfr. dog *døre* p. 2219 og *†kalkhus* p. 2220. En usædvanlig stor sten nord for kirken⁷ skal være kastet af en troldkælling, som ville slå kirketårnet ned; omend det mislykkedes, forklarer sagnet, at kirken ikke har noget tårn⁸. Det siges også, at det, man byggede om dagen, blev revet ned om natten, hvorfor tårnbyggeriet indstilledes⁹. En strid mellem to søstre om pladsen i stolestadet skal være forklaring på, at Græse og Sigerslevvester, der regnes for eet sogn, alligevel har hver sin kirke⁸.

Oldtidsminder. En sløjfet jordhøj umiddelbart syd for kirkegården skal have rummet to stenkamre¹⁰.

Kirken ligger i byens vestre udkant på en banke, hvis højeste punkt er kirkegårdens sydøstre hjørne og som falder temmelig stærkt udenfor østporten, hvortil der er opkørsel, flankeret af linde. Hegnsmuren er i øst et kløvstensdige, i syd og vest er den udvendig en blank kløvstensmur, indvendig af tegl over marksten, som står hvidtet og hængt med vingetegl. Nordgrænsen samt nordligste del af østmuren markeres af kløvstensdiger (med trådgitter i nord), antagelig resultatet af en udvidelse mod nord. I vest og nord er der indenfor hegnet store ahorntræer og elme. 1631¹¹ opsattes et ti favne (ca. 19 m) langt stengærde på kirkeladens plads, og året efter indkøbtes hos borgmester Falch Olsen i Slangerup 3200 mur- og 700 tagsten til en mur, som opførtes af Willem Poulssøn fra København. 1664¹² udførte Tommig (Thomas) murmester fra Frederiksborg 34 favne (ca. 64 m) mur af gråsten, hvorover mur- og tagsten.

Indgange. Kirkegårdens to indgange, en portal i øst og en låge i vest har længe været de eneste. Portalen med kamtakket gavl over fladbuet, indvendig falsat port samt en ligeledes fladbuet låge med ind- og udvendig fals er af middelalderlig type (jfr. Uggeløse p. 2004). Den er opført af munkesten og kamp og står hvidkalket med tagfald (vingetegl) mod kirkegården. Den vestre låge åbner sig udfor kirkens gavl mellem to hvidtede piller, muret af små sten. Lågeføjene er grønmaledede trætræmmen. En vestre låge nævnes 1633¹¹, og 1692¹¹ reparererede Mogens murmester i Frederiksborg portalens »hvælving«.

†*Kirkeriste.* To jern»røste« leveredes 1652¹¹ af Peder og Niels smed fra henholdsvis Udesundby og Slangerup, mens Niels Pedersen i Udesundby fik betaling for egetræskarmene til samme riste og Knud murmester i Slangerup for »holderne«. 1717 solgtes en til Græse (p. 2196).

†*Kirkelade* nævnes tidligst 1612¹¹, men var muligvis allerede delvis fjernet før 1629¹¹, da der bortsolgtes tømmer, og den kaldes »gammel« og »nederfalden«. Senest 1631, jfr. ovenfor, var den borte.

†*Klokkehus.* 1706¹³, da kirken forsynedes med klokkekviste over koret, jfr. p. 2220, var det besluttet at fjerne det bræddeklædte »forrådnede tårn, som står på den bakke så for alle vinde«, dvs. muligvis i kirkens sydøstre hjørne. Det stammede fra 1638¹¹, da tømrer Hans Haagensen fra Hillerød som afløs-

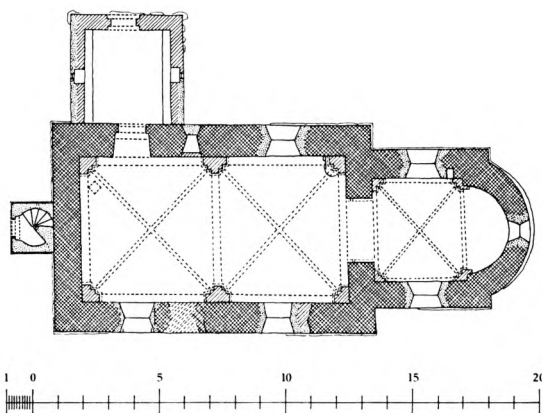

Fig. 2. Sigerslevvester. Plan. 1:300. Målt af G. G. Schultz 1936. Suppleret af El. M. 1973.
Tegnet af Jens Hald Jensen 1974.

ning for et ældre, tidligst 1615¹⁴ omtalt klokkehus »ophuggede og fuldfærdiggjorde« et nyt, som også rummede ophæng for to klokker og udvendig stod tjæret samt med teglhængt¹¹ saddeltag, hvorpå to *vindfløje*, forfærdiget af Lauridsz smed, Hillerød¹¹.

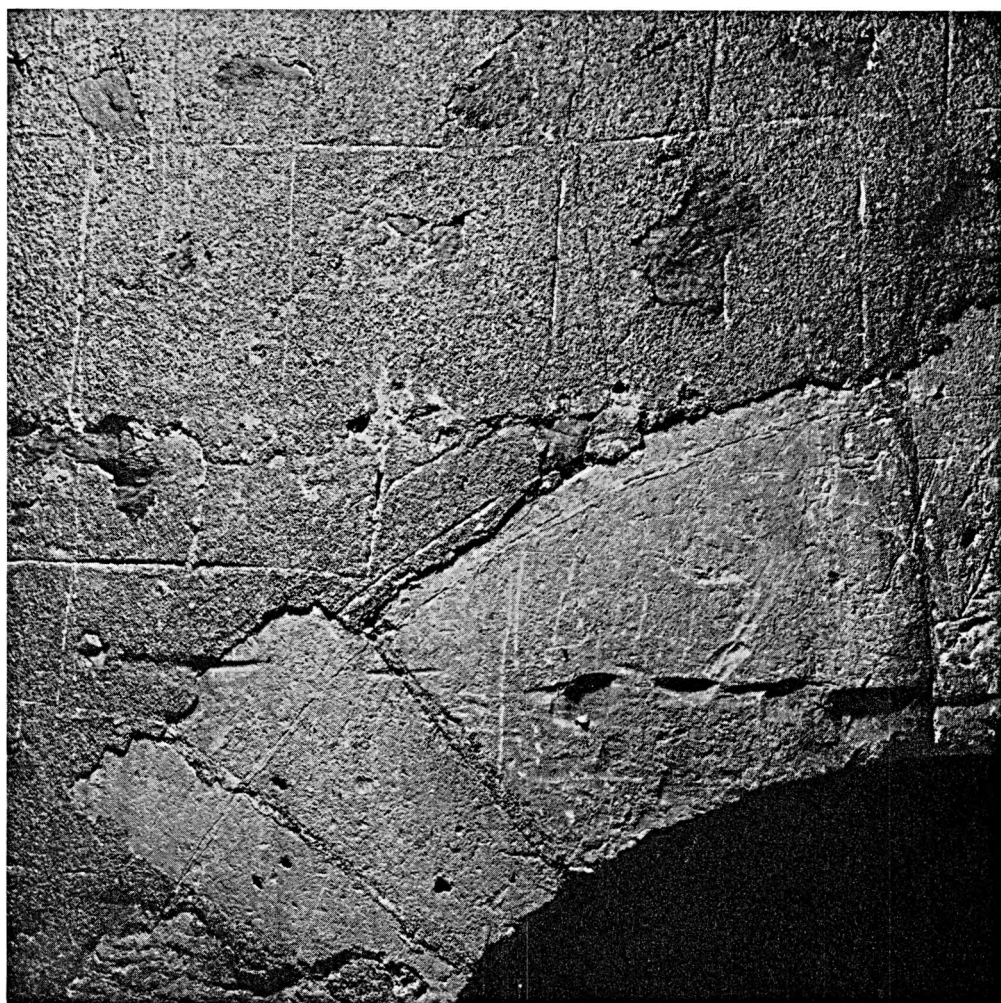
Det brolagte *fortov* med rendesten og dræn omkring kirken er fra o. 1862¹⁵.

Kirken består af apsis, kor og skib fra romansk tid, våbenhus i nord fra senmiddelalderen samt en tagrytter over skibet med tilhørende trappehus i vest, opført 1869 som erstatning for korets klokkeviste fra 1706. Orienteringen har lille afvigelse mod syd.

Den romanske *bygning* er tilsyneladende opført i to tempi med apsis-kor som ældste afsnit. En sådan fremgangsmåde, der synes svarende til forholdene i Strø (p. 1481 f., fig. 5), antydes først og fremmest af sporene på triumfgavlens østside efter to ældre tage. Det underste, bemærkelsesværdigt llade, stammer fra korets første tag, hvis plankeafdækning ydermere har efterladt aftryk i kampestensmurværket. Det øverste spor er mere stejlt, svarende til hældningen i skibets ældste tag, som kan påvises umiddelbart under det nuværende. Det nuværende, hævdede kortags placering er en følge af hvælvslagningen.

Materialer og teknik. Kirken er opført af *rå kampesten* med *hjørnekvadre* af *kridt-* og *kalksten*, bortset fra skibets vesthjørner, som er sat med granit. Endvidere er en række enkeltheder som dør- og vinduesindfatninger helt af kridt. Apsidens *sokkel*, der består af en kridtstensskråkant over to markstensskifter er ca. 45 cm høj og har i øst et fremspring på 14 cm, som gradvist aftager for helt at forsvinde ved koret. Hvor sokkellignende led nu lader sig iagttage på kor og skib, består de af 1—2 svagt fremspringende skifter af små, udsøgte marksten, der i våbenhuset fremtræder med svag skråkant.

Murenes kampesten er oftest lagt i regelmæssige, ca. 30—40 cm høje støbeskifter à 2—3 rækker sten, korresponderende med hjørnekvadrenes højder.

H.J. 1973

Fig. 3. Sigerslevvester. Detalje af norddørens buestik, set fra våbenhusloftet (p. 2218).

Skifterne i kor og skib følger terrænet, der falder mod vest fra triumfmuren. I teknisk henseende er såvel hjørner som vinduernes karmsider karakteriseret af en materialebetinget vekslen mellem kvadre, der fremtræder snart lave og dybe, snart høje og smalle. Denne angelsaksisk prægede »short-and-long work« teknik røber kirkens betydelige ælde og har i øvrigt flere paralleller i området (Asminderød p. 760, Blistrup p. 1260, Nørre Herlev p. 1938). Også kilestenene i vindues- og dørstik veksler i højde og bredde; men over våbenhusloftet, hvor oprindelig murbehandling endnu lader sig iagttage, ses, at der i stedet for en sammenhængende, krumhuggen yderside er trukket koncentriske cirkelslag (fig. 3), som respekteres af murfladens bredt udglattede mørtellag, der aldrig har dækket selve buestikket. Dette pudslag har en *kvader ridsning*, hvis veks-

lende skiftehøjder spejler murværkets struktur. Et vandret skel i pudslaget umiddelbart under dørstikkets toppunkt må være aftryk af et stilladsgulv og viser, at murbehandling og opmuring er foretaget sideløbende. Såvel i ridsefugerne som på tympanon ses rester af hvidtning. På korets indre taggavle konstateres pudslag op til det ældste tag, og på skibets søndre overvæg nær østhjørnet ses svage malerispor over pudsens (jfr. kalkmalerier), som imidlertid atter er overhvidtet inden hvælvslægningen.

De romanske inurhøjder er (målt over sokkel eller sokkelagtigt led) på apsis 320 cm, for korets og skibets vedkommende 474 og 482 cm ved sydøsthjørnerne. Ved skibets sydvestre hjørne derimod ca. 525 cm, en forskel, som har sin forklaring i det vestover faldende terræn.

Vinduer og døre. Tre af skibets oprindelige vinduer er delvis bevaret og står tilmuret i murflugten, udvendig med marksten. Af de to i syd er udvendig kun østre karmside og tilhørende, delvis fornyede del af buestikket bevaret, mens nordsidens vestvindue er intakt. Sidstnævnte vindue måler i højden ca. 160 cm, i bredden 81 cm udvendig, 73 cm indvendig. Hvad angår sydsidens vestvindue kompliceres situationen gennem en ændring, hvorved vestkarmen er flyttet og genanvendt som østkarm i et yngre (senromansk?) og lavere vindue, hvis tilmuring spores indvendig, hvor bredden andrager ca. 120 cm.

Mens skibets syddør kun lader sig påvise udfra rester af vangerne under det sekundære vindue, er norddøren endnu i brug. Den er høj og rundbuet med retkantet lysning, dækket af et tympanon, som er sammensat af to kvartcirkulære sten, hvis yderside ligger 18 cm tilbage (jfr. ovenfor); bag tympanet et udmuret felt, som hviler på en egebjælke.

Indre. Apsiden har bevaret sit halvkuppelhvælv, mens korets og skibets *†loftsbjælker* nu kun spores som ca. 20 cm høje aftryk på de pudsede gavle; bjælkerne har hvilet på flankemurenes krone. *Korbuens* svagt overgribende stik udgår fra skråkantede *kragbånd*, der på grund af overpudsning ikke lader sig materialemæssigt bestemme. En 6 cm bred slidse i begge kragbånd, ca. 20 cm fra vestsiden, skal formentlig ses i forbindelse med en *†korbuebjælke* (jfr. krucifiks). I korets nordvæg en *gemmeniche*, som er ældre end hvælvet, jfr. planen.

Tilføjelser og ændringer, llvælv. 0. 1400—50. Korhvælvet, som medførte en forhøjning på ca. 75 cm af flankemurene, er sandsynligvis ældre end skibets hvælv og hviler på falsede vægpiller, der har en 50 cm høj og ca. 5 cm frem-springende skråkantsokkel (måske nyere) og højsiddende, omløbende kragbånd i form af enkelt hulkantet skifte. Spidse halvtstens skjoldbuer og kvartstensribber mellem de svagt buklede kapper, i hvis lommer spygat er konstateret; ingen overribber. Skibets to krydshvælv hviler på høje vægpiller, hvis dobbelte kragbånd er i højde med korbuens og sammensat af hulkantet led over rundstav, skilt af glat skifte (i vesthjørnerne dog udelukkende retkantede

skifter). De spidse og styltede skjoldbuer er helstens, ribberne halvtens og kapperne buklede; ingen overribber. I nordre svikkel af vesthvælvets vestre kappe ses sporene efter en *lem*, som muligvis er den »halvdør«, som indsattes 1615¹⁴ og 1715¹¹ atter lukkedes.

Våbenhuset er opført af tegl i munkeskifte. Flankemurene har falsgesims over savskifte, mens den kamtakkeede gavl er glat. Stikket i den fladbuede dør er fornyet, ligesom det spidsbuede spejl er restaureret med prvdstik af bindere omkring rulstik. Indvendig murede bænke, hvorover fladbuget niche, der mod det ydre åbner sig i en lille, rektangulær glug.

Tagrytter og trappehus. Kirkens zinkklædte tagrytter er rejst 1869 (årstal på *vindfløj*) og udført i en stil, som synes stærkt påvirket af Hornbæk kirkes eksempel fra 1737 (fig. p. 726). Såvel tagrytteren som det samtidige, murede trappehus er formentlig tegnet af den Vilhelm Petersen (arkitekt, 1830—1913), som året forinden på den kgl. bygningsinspektør, F. Meldahls vegne¹⁶ målte kirken op (fig. 4) og udførte tegninger til et regulært tårnprojekt, som dog ikke kom til udførelse. Tagrytter og trappehus afløste et brøstfældigt¹⁷ klokkeophæng over koret, jfr. †klokkekviste.

†*Sakristi?*. Nævnt 1622¹¹ under reparationsarbejder; muligvis i apsis.

†*Kalkhus og (våbenhus)*. 1644 rejste murmester Knud Pettersen og tømrer Mogens Karlsen, begge Slangstrup, et kalkhus af udmuret bindingsværk over kampestenssyld. Formentlig på kirkens sydside og tillige fungerende som våbenhus (jfr. †geværskab). Nedrevet før 1702¹¹, da Niels tømmermand i Græse og murmester Gunder Andersen i stedet rejste et lerklinet bindingsværkshus. Sidstnævnte må være identisk med det materialhus, som stod på nordsiden og 1771¹⁸ var nedrevet.

†*Tagrytter?* 1674¹¹ omtales et tårn i forbindelse med opmuring af en »fjerdingsdel hvælving« samt en pille, som var styrtet sammen. Formentlig korhvælvets nordvestre kappeflig, som er fornyet.

†*Klokkekviste*. 1706¹¹ indrettedes klokkeophæng over koret med to tagkviste og tilhørende trappehus på nordsiden i hjørnet mellem kor og skib (fig. 4), alt af udmuret bindingsværk. 1714¹¹ udvidede murmester Lars Erichsøn, København, korgavlens rundbuede åbning en alen i dybden af hensyn til klokke-ringningen. 1771¹⁸ alløstes det brøstfældige trappehus af et grundmuret ved murmester Hans Engel, Slangstrup. 1827¹⁹ opmuredes to nye kviste, ligesom gulvet i klokkestolen fornyedes.

Kirken, hvis hvidtning endnu omtaltes 1862¹⁵, står nu i blank mur med fuger af cement som resultat af en omfattende fornyelse 1869²⁰, jfr. tagrytter og trappehus. Samtidig ombyggedes skibets kamtakkeede gavle (jfr. fig. 4), der nu med strømskifter, top- og fodtinder fremtræder som kopier af korets spinklere, i regelmæssigt krydsskifte murede taggavl, som kan være fra renæssan-

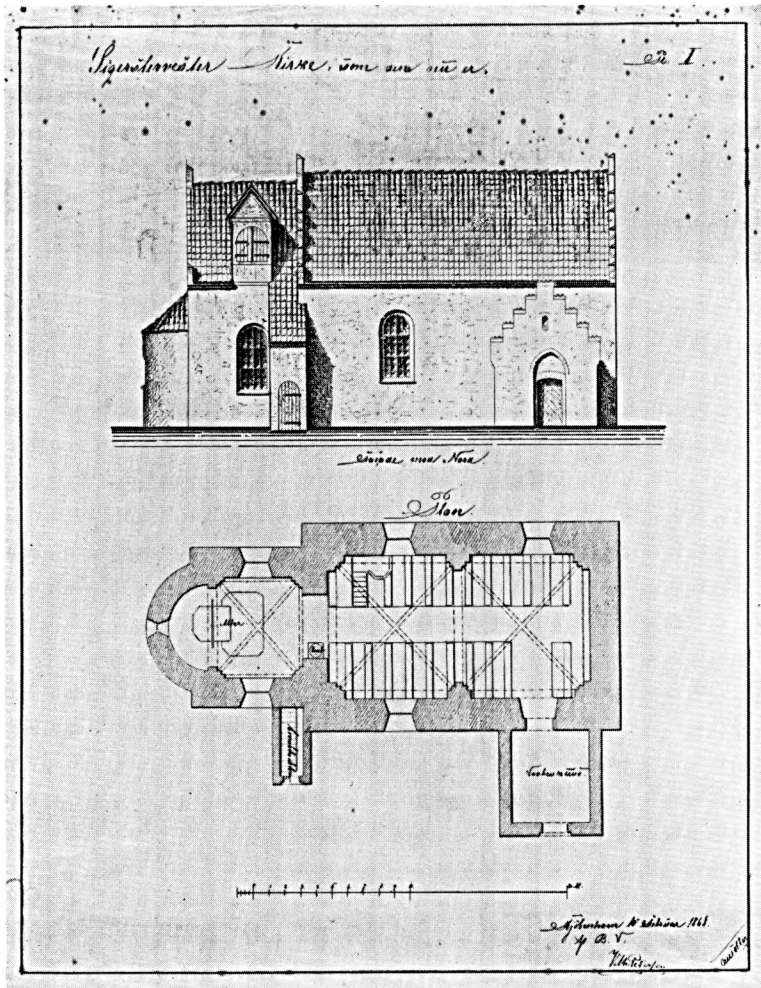

Fig. 4. Sigerslevvester. Plan og opstalt af nordfacade med klokkekviste over koret. 1:300.
Opmåling 1868 ved Vilh. Petersen, i Rigsarkivet (p. 2220).

cen. Restaureringen har formentlig tillige omfattet de murede falsgesimser. Tagene er hængte med røde vingetegl, bortset fra apsiden, hvis hulsten repræsenterer et ældre stade, hvilket bl.a. fremgår af reparationsarbejder på tagene 1722¹⁸. De store rundbuede vinduer stammer formentlig alle fra 1827¹⁹, da de fire indsattes i ældre vinduers sted. 1649¹¹ indsattes tre nye vinduer.

Indvendig står kirken hvidkalket og siden o. 1870¹⁷ med gulve af teglsten på fladen, lagte i sand: i koret af vekslende format, i skibets midtgang (stolestaderne har bræddegulve) og i våbenhuset kvadratiske, sorte og røde fliser. 1714¹¹ repareredes alle gulve med mursten, lagte på fladen; rimeligvis de 900 hollandske klinker¹¹, som indkøbtes samme år. Uopvarmet indtil 1891²⁰, da man anskaffede en kakkellovn (jfr. fig. 7). Nyere fyrretræstagværker.

K. Uldall 1921

Fig. 5. Sigerslevvester. (†)Kalkmaleri i østre hvælvs nordkappe, Hippolyts martyrium (p. 2223).

(†)KALKMALERIER

Ved kirkens hvidtning 1921 meldtes om fund af kalkmalerier. På triumfvæggens østside anedes stærkt ødelagte spor, muligvis af rankeværk malet med rødt. Billederne i skibet var udført på en meget ru bund og overhvidtede med flere lag hvidtekalk, hvoraf det næstinderste havde kønrøgstegninger, sikkert rankeværk på den hvide bund. Et andet lag var lyserødt. Østre hvælvs billeder fremstillede en i det nordlige og vestlige Sjælland ofte forekommende legendekreds; i vestre hvælv sås Jesu lidelseshistorie. Malerierne stammede fra 1400-tallets anden halvdel og ansås for at være et ret ringe arbejde fra Isefjordsværkstedet, hvorfor de overkalkedes, da der heller ikke kunne skaffes

passende bevaringsforhold. Skibets vægge, som var nykalkede, blev ikke undersøgt.

Østre hvælv. Emnet for *østkappens* udsmykning var en episode af S. Olavs legende og viste helgenkongens sejlads²¹. Billedet var afbanket, og igen overhvidtet, inden museet underrettedes. *Sydkappen* viste Laurentii martyrium; en kronet person, kejser Valerian, og to bødler sås tydeligt, ligeledes flammerne, mens risten med Laurentius stod svagere. Baggrunden var stjernestrøet, og i sviklen var der rankeværk. I *vestkappen* sås S. Achatii martyrium (de 10.000 riddere); mod syd stod kejser Hadrian med sværd ved et træ, og til venstre for ham var de glorierede riddere, som kejseren beordrede henrettet, spiddet på torne. Stjernestrøet baggrund. I sviklen sås en person med glorie og krydsskraveret dragt. *Nordkappen*, der viste Hippolyts martyrium, var bedst bevaret (fig. 5). Vestligst i kappen står kejser Valerian med sværd og løftet venstre hånd, i samtale med en bøddel. Midt i billedet, under trækroner, sidder Hippolyt, og mod øst rider en bøddel, med pisk i hånden, et spand heste, som trækker i det reb, Hippolyt er bundet med. Under denne scene er der et bredt krydsskraveret bælte, som findes på flere af Isefjordsværkstedets billeder, f.eks. i Lyngø, Nørre Herlev (p. 1987, fig. 9 og p. 1945, fig. 9) og Dråby (Horns hrd.); de to sidste har ligesom Sigerslevvester også legendefremstillinger. I sviklen sidder en engel over rankeværk.

Vestre hvælv var vanskeligere at afbanke, hvorfor der kun fremdroges mindre partier af kalkmalerier. Østligt i *sydkappen* sås en figur bærende en lang, tyk stang; scenen har muligvis forestillet korsbæringen. I *vestkappen* fremkom et kvindehoved. *Nordkappen* deltes af et træ; vest for sås Kristi tilfangetagelse og øst for muligvis Kristus for Herodes. Baggrunden stjernestrøet. Over alle scener, både i øst- og vesthvælv er malet et zig-zag bånd.

1729 maledes et tægardin omkring tægterækketavle, og 1742 blev buerne i kirken anstrøget med brunrødt¹⁸.

INVENTAR

Oversigt. Kirkens inventar svarer i det store og hele til Græses, og sådan har det altid forholdt sig, idet fornøyer er sket omtrent samtidigt i de to kirker. Ligesom i hovedkirken er den romanske font det ældste inventarstykke, mens det stemplede messingdåbsfad deri er fra anden halvdel af 1500-tallet. Fra denne tid stammer også alterbordsforsiden og degnestolen, begge med foldeværksfyldinger. 1600-tallet repræsenteres af stolestaderne og pengeblokken, mens altersølvet, der sammen med kirkens klæder blev stjålet af svenskerne 1658, atter måtte fornys 1728. 1729 anskaffedes to pengetavler; den ene er senere overført til Græse. Kirkens ydre dørføj er fra 1745. Dette og de følgende år stafferede Hans Nielsen fra Ganløse først altertavle og prædikestol, samt skrifte- og degnestol, der blev marmorerede, derefter et krucifiks og 1748 den nye præsterækketavle, sort med gule navne, og stolestaderne svarende til prædikestolens dør, senere kom turen til den nye prædikestolshimmel¹⁸. 1835 ændredes farveholdningen i kirken, da sto-

lene efter ny opstilling maledes perlefarve²², og formentlig igen 1888, da i hvert fald prædikestolen fik egetræsfarve²⁰. 1961 ledede Ernst Trier sammen med arkitekt Ejnar Jensen, København, en restaurering, hvorefter inventarets farver er gråblå, gulliggrønne, grønblå, grå og en mørk rød.

Alterbord, nyere, beklædt med fyrretræspaneler på siderne.

Allerbordsforside, fra anden halvdel af 1500'erne, svarende til Græses, med foldeværksfyldinger, her dog kun to. Ved restaureringen 1960 ændredes deres placering i rammeværket, således at de nu er anbragt midt i det og ikke som tidligere trukket ud mod syd.

†*Alterklæder*. 1620 købtes et blå alterklæde af fløj; det blev røvet af svenskerne 1658, hvorpå et tilsvarende anskaffedes¹¹. 1724 leverede perlestikker Zöllner et af karmoisinrødt kamelhårsplys kantet med en sølvgalon og forsynet med det kgl. navn, krone og årstal af brokade og sølvmor¹⁸. Det omtales 1764 tillige med et gammelt, blå fløjlsalterklæde, som hang under det nyere²³. Inventarierne fra 1800-tallet nævner ikke alterklædernes farver.

Altertavle, fra 1616, af Heinrich Barchmann, stiftet samme år af Jørgen Hermandsøn¹⁴, og med oprindelige malerier i storstykke og topfelt. Tavlen svarer i opbygning nøje til Græse (p. 2202 og fig. 6); enkelte detaljer er forskellige, således har tavlen i Sigerslevvester ingen kanellurer på søjleskafterne. Selve topstykket har arkadefelt i stedet for cirkelfelt; den splittede trekantgavl med kronet C4 er identisk.

Storstykkets maleri (fig. 6), 88 x 84 cm, olie på træ, forestiller nadveren. Forlægget er Cornelis Corts stik efter Livio Agresti, stukket i Rom 1578, dog således at den rige baggrundsscene er udeladt, og figurgruppen omkring bordet spejlvendt²⁴. Apostlenes klæder er brogede, gule, grønne, røde, draperiet i baggrunden mørkegrønt; alt i alt virker farverne meget mørkede. I topstykket ses den opstandne Kristus i grå skyer, som bag hans hoved samler sig til et gult lys; i højre hånd holder han sejrsfanen. Et par krigere anes i de nederste hjørner.

I postamentfeltet citat med fornyet versalindskrift fra Joh. 17,17: »Hellige den i din Sundhed ...«. I topstykkets gesimsfrise sås indtil sidste restaurering: »Anno 1616«, tavlens tilblivelsesår, og iorstykkets frise »1745« og »1889« refererende til istandsættelser, den første ved Hans Nielsen, der også renoverede maleriet¹⁸. Det vides i øvrigt at være opmålet af maler Poulsen, Frederikssund, 1844, da det var næsten ukendeligt på grund af afskalninger; samtidig blev rammen forgyldt og dekoreret med farver²².

Altersølv. *Kalk*, 1728, nøje svarende til Græses. 20,8 cm høj. På fodpladen fire stempler, hjerteformet mestermærke med NI over 172(?) for Niels Johnsen, Københavnsmærke 1730, gardeinmærke for Peter Nicolai von Haven og månedsmærke, måske vædderen. *Disk* blev ikke omgjort, da den var god

H. J. 1975

Fig. 6. Sigerslevvester. Altertavlemaleri forestillende nadveren, malet efter stik af Livio Agrestis nadverbillede (p. 2224).

nok¹⁸; en ny anskaltedes 1863²⁰. Den er glat med graveret cirkelkors på randen og under bunden graveret skriveskrift: »Sigerslöv Kirke«. Mestermærke for Conrad Christian Fredrik Schrøder (Bøje p. 132), Københavnsmærke 1863 og guardeinmærke for Peter Reimer Hinnerup. 14 cm i tv. *Oblatæske* ligeledes fra 1863 med samme stempler som disken og i udseende svarende til Græses. 9,2 cm i tv. Hans Winding i København havde 1688 skænket kirken en forgyldt *folatæske* af træ²⁵.

†*Alterkander*. 1642 betales Jochim Niemand i Helsingør for en ny tinllaske¹¹. En alterkande med sort fod leveredes 1838 af den kgl. porcelænsfabrik¹⁹.

Skål, formentlig anskaffet 1904²⁰, sort med guld kors, af kgl. porcelæn. I nordre korvægs niche.

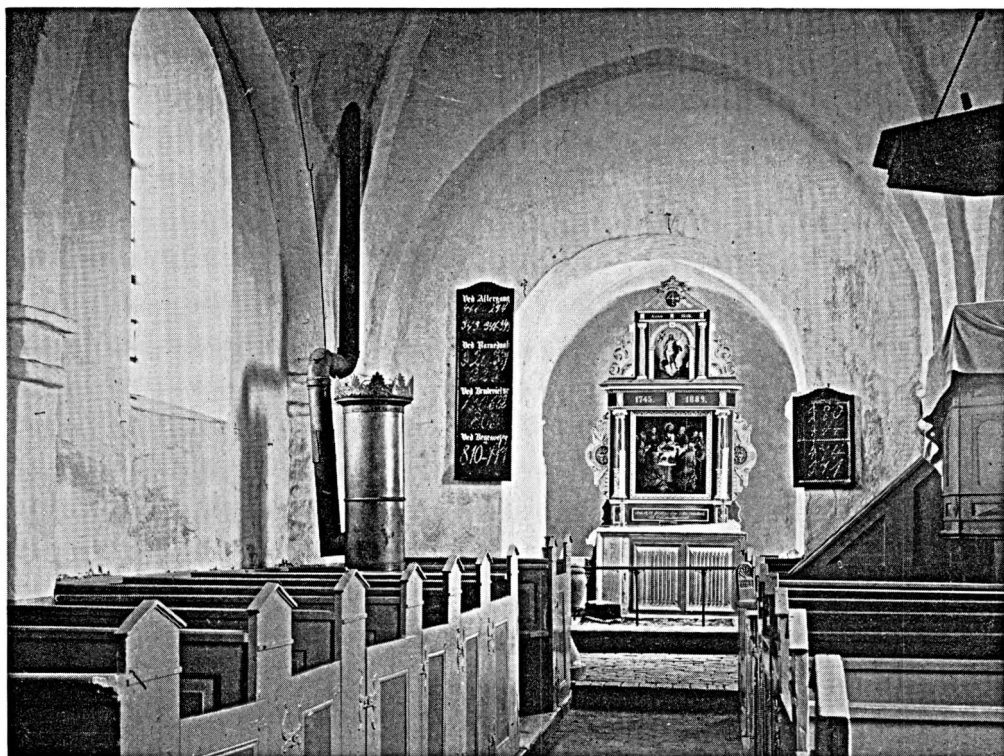

Fig. 7. Sigerslevvester. Indre, set mod øst.

ivarHertzsprungi898

Alterstager, 1690; graverede versaler på den ene oplyser: »Ole Sørfensen Wile har givt dene stage Anno 1690«; den anden betales af kirken¹¹ og har indskriften: »Hr. Iesper Rachlov Pavt loe A° 1690«. Ordene »Pavt loe« må være fejl for »Past(or) loci«, (stedets præst)²⁶.

Stagerne, der er 36,5 cm høje, er af barokform med fodplade og derover to vulster, den underste med indskrift; skaftet har balusterled og kugleled adskilt af og indrammet af flade led. Foroven udkragende lyseskål af lidt lysere metal. Som del af betalingen afgav kirken to gamle *†*stager; det var formentlig en af disse, der 1637 blev repareret af Niells Persen Klokker. Fra 1830¹⁹ til 1863²⁰ opregner inventarierne foruden de to messingstager på altret to *†*bliklys indrettet til vokslys; de blev fornyet 1841¹⁹.

†Alterbøger. 1620 ejede kirken en gammel »Papirs papistisk« bog og »Christi Pine og Opstandelse«¹⁴.

•*Røgelsekar* med lænker og låg er nævnt fra 1604¹¹ til 1764, da det omtales som ubrugeligt; det vejede 3% mark (ca. 875 gr.)²³.

Messehagel, 1959. *†Messehagler*. 1604 ejede kirken en rød messehagel af fløj, måske den, der 1635 brugtes til barnesvøb til fattige folks børn. 1620 anskaffedes en af blå fløj, og 1650 betales Hans Kruuse, Helsingør, for fløj¹¹. 1662

Fig. 8. Sigerslevvester. Indre, set mod vest.

H. I. 1970

fandtes en blå og en rød fløjlsmessehagel¹², mens der fra 1724²⁷ kun omtales røde hagler.

†*Primklokke* er nævnt fra 1604¹¹ til den 1662 var i to stykker¹².

Alterskranke fra 1800'rne, af smedejern, retkantet, med firkantede standere, der har små, liggende volutter foroven under håndlisten, som er af lys bøg. Den svarer til Lyng og Uggeløse (p. 1992 og 2014). Sortmalet. 1727 betalte grovsmed Peder Steffensen i Asminderød for et jernrækværk om alterfoden¹⁸, og 176 4²³ var der på det syv messingknapper skænket af menigheden (sml. Græse p. 2204).

Døbefont, romansk, af granit, af Roskildetype (Mackeprang: Døbefonte p. 405). Den keglestubformede fod har rundstav ved overgangen til kummen, hvis sider over en skråfas er næsten lodrette. Langs den øverste rand løber tovvstav. 65 cm i tv. Foden og kummens nedre skråfas er malet med stenfarve, hvorunder ældre farve ses. Rundstav og skråfas har spor af teglstensrødt, og på foden anes mørkebrunt. 1734 blev fonten, som stod på fald, nedbrækket og igen opmuret med kampesten i grunden¹⁸. I korbuen, på nyere plint af cement.

Dåbsfad, o. 1575, sydtysk, købt til kirken 1624¹¹. Svarer til fadet i Græse,

men savner den ulæselige minuskelbort og stempel. Det afløste et ældre, som vejede tre mark (ca. 750 gr.).

Dåbskande (sml. fig. 8), 1830, af tin, svarende til den i Græse og ligeledes købt hos Reisz' enke. Afløste ældre tinkande.

†*Fontelåg* blev 1652 repareret af Jens snedker i Slangstrup¹¹, og 1742 limet sammen, fordi det var skilt ad¹⁸.

†*Krucifiks* blev 1746 afvasket af Hans Nielsen, Ganløse, tillige med bjælken, som tidligere havde været anstrøget med vandfarve. Nu blev den overmalet med en stærk oliefarve, ligesom evangelisttegnene fornyedes; Kristi »overskrift« og skærfet blev forgyldt, og der sattes inskriptioner på begge sider af bjælken¹⁸. To indsnit i korbuekragbåndene viser formentlig, hvor den har siddet (sml. p. 2219 og fig. 8). I indberetninger til Hofmann 1773 nævnes krucifikset igen⁸.

Prædikestol, 1842, anskaffet fordi den gamle var meget skrøbelig²⁸. Den fir-fagede stols opbygning svarer til Græscs (p. 2206). Staffering som det øvrige inventars.

†*Prædikestol* er første gang omtalt 1614, da dens panelværk blev indføjet i en egestolpe¹⁴. I forbindelse med stolestadernes staffering 1748 nævnes stolens dør, og en himmel leveredes 1751 af Jens Christensen, Farum; Plans Nielsen fra Ganløse malede og forgyldte indskriften og Jehovas navn. En ny trappe udførtes 1771 af Søren Jensen, Farum¹⁸.

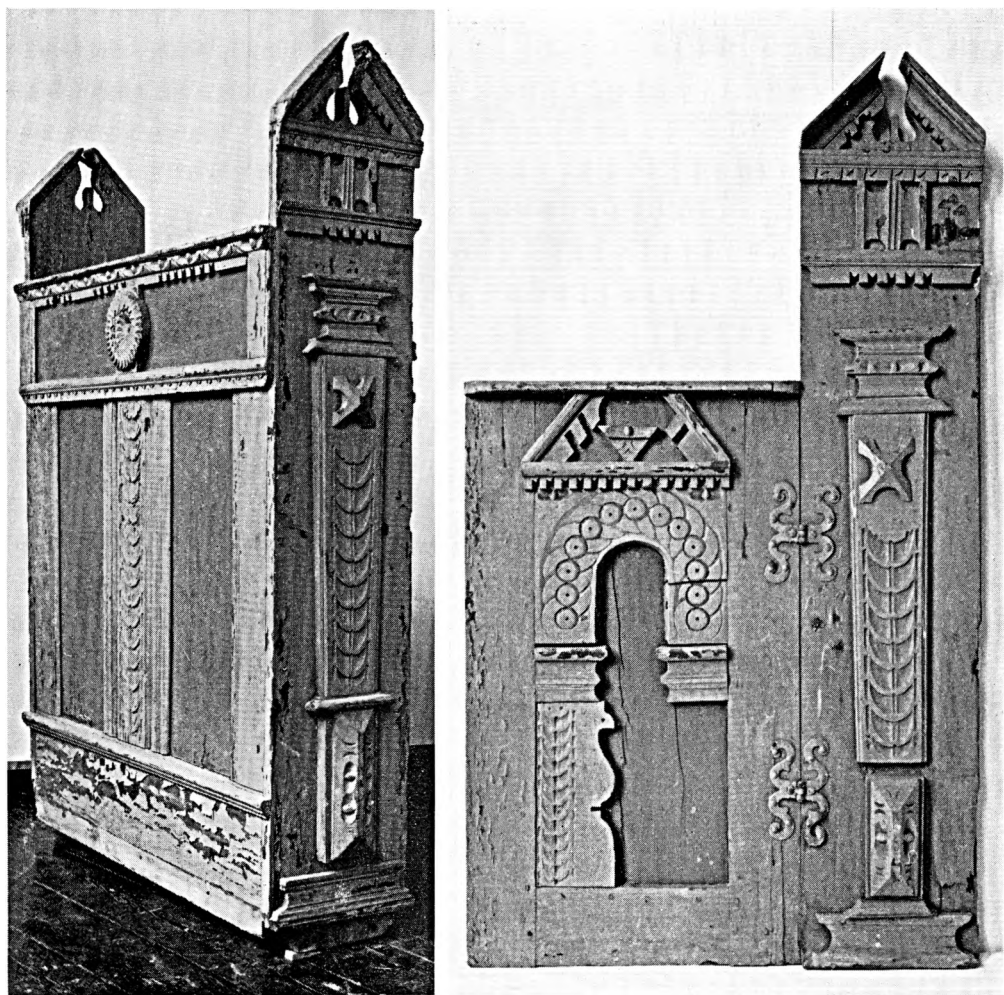
†*Bogstol* er første gang nævnt 1764²³ og sidst 1836¹⁹.

† *Timeglas* anskaffedes 1634¹¹, og blev ifølge notits i inventariet 1662 »røvet af svenskerne og ellers opslidt«¹².

Stolestader fra 1645, da Christian snedker, Slangstrup, fik betaling for 20 nye stole¹¹, som er en væsentlig bestanddel af de nuværende. Bevaret er 11 gavle i syd og seks i nord, siden 1835 med stumpvinklede topstykker, og med døre fra 1700-tallet. Gavlene er nu glatte, men har oprindelig været smykket af en halspilaster, hvis omrids anes under malingen; tilsvarende kendes fra *degne-stolen (fig. 9) og fra Christian snedkers andre stole f.eks. i Vejby og Torup fra henholdsvis 1631 og 1627 (p. 1303, 1658). Den eneste oprindelige dør er formentlig sydrækkens femte fra øst, som smykkes af arkade under trekant-gavl, svarende til den fig. 9 viste dør. De to østligste døre i samme række har hver to fyldinger og er antagelig fra 1600'rne. De øvrige har rektangulær, glat fylding indrammet af barok profilliste fra 1700'rne.

Stolene har *bukkehornsbeslag*, som Niels Hansen smed i Slangstrup leverede. 1645¹¹. Indgangspanelet er samtidigt med stolestaderne, men sammenstykket. Det består af fire fyldinger, der er let affasede foroven og forneden; øverst er der en æggestavliste, og forneden ses syv flade, fortløbende kølbueudskæringer.

Opstillingen stammer fra forrige århundrede, da tømrer S. Hartmann, Nyhuse, 1835 tog stolene i den ene side ned, gav dem ny fod, nyt gulv og nye

Verner Thomsen 1964

Fig. 9. Sigerslevvester. *Skrifte- eller deggestol udført 1645 af Christian snedker, Slangstrup (p. 2230).

bænke på fødder og satte nyt panel imellem, og nye boglister i alle stolene²².

Deggestol, fra 1560'erne, med halvrundt afsluttede gavle, som har bondske ungrenæssanceskæringer foroven og i rektangelfelt længere nede. Mellem disse to felter er der skåret fordybede versaler, på den ene gavl »Rasmvs« og på den anden »Persøn«; på tilsvarende måde er årstallet »15« og »99« anbragt. Sml. stolene i Tibirke (p. 1330f.) og deggestolen i Kregre. Stolen er sammenstykket i nyere tid, jfr. de to bageste gavle, som er fornyede, og kan oprindeligt have været en del af kirkens stoleværk. Døren har barokfylding fra 1700'rne, samt bukkehornsbeslag svarende til stolestadernes fra 1645. 1898 og endnu 1957 stod stolen i skibets nordvestre hjørne, siden sidste restaurering vest for korbuen, i nordsiden.

**Skrifte- og degnestol* (fig. 9), samtidig med stolestaderne og som disse udført af Christian snedker¹¹. Af de splittede stole haves to gavle med et panel imellem²⁹, en løs gavl og en gavl med en dør, der stort set er magen til svdrækens femte stoledør. Pilasterudsmykningen på disse fire gavle er ens og svarer til andre kendte arbejder af Christian snedker. Det samme gør en femte løs gavl, som dog adskiller sig fra de øvrige på enkelte punkter, men ikke hvad angår stafferingen, som på dem alle er okkerbrun. Herunder ligger dueblå, grøn og cinnober farve. O. 1960 indsendt fra Frederiksborg til Nationalmuseet, nu i Brede.

En *lænestol* til provsten blev anskaffet 1871⁵, svarer til den i Græse.

†*Kister og skabe*. En beslagen egekiste, nævnt 1604, var solgt 1635. 1631 anskaffedes en lysekiste¹¹, 1764 fandtes den ikke²³. 1604 var der et skab med lås for i skriftestolen, og 1701 et geværskab i †våbenhus¹¹.

Pengeblok, 1619¹⁴, svarende til Græses, men med to pengeslidse i låget. Kun 30 cm over nuværende gulv. Rødmalet med gråsort jernbånd. I skibet, ved norddøren.

Pengetavle, fra 1729¹⁸, da der anskaffedes to, hvoraf den anden nu er i hovedkirken. Grågrøn. På hylde ved indgangspanelet.

**Pengetavle*, 1565. Rygbrættet svarer til de i amtet almindelige ungrenæssance-degnestole med halvrosen og relief skåret årstal. Sortmalet. 1920 indleveret til Nationalmuseet. 1836 var der tre †*tavler* at bære om i kirken¹⁹.

En †*sparebøsse* af blik til de fattiges penge var 1764 næsten fortæret af rust²³.

Dørfløje. 1) 1745 blev den yderste kirkedør, dvs. døren til våbenhuset, flammeret; det indvendige af dørfløjen stammer antagelig fra 1684¹¹, da der anskaffedes en ny kirkedør. Den svarer til Græse, blot er den i Sigerslevvester kun tre planker bred. Oprindelige gangjern og *nogleblik*, men sekundær lås. Udvendig grøn, indvendig hvid. 2) 1827¹⁹, med seks små rektangelfyldinger og samtidige gangjern. Oprindelig mellem våbenhus og skib, nu på våbenhusloftet.

Salmenummer tavler svarende til Græses fra 1908. 1898 (fig. 7) sås to sortmalede †*tavler* fra 1800-tallet.

Præsterækketavle (sml. fig. 8), 1748, udført af Jens Christensen, Farum; Hans Nielsen, Ganløse, malede den sort og navnene på præsterne i Græse og Sigerslevvester fra 1517 med gult. Den enkle tavle indrammes af søjler med små kapitæler svarende til baserne, ligesom det glatte postamentfelt og -fremspring med rudebøsse gentages i gesimsen, hvis kronliste dog er beriget med tandsnit. Erstatte ældre tavle fra 1729¹⁸. På skibets vestvæg.

Lysekroner, nye, formentlig fra 1946, da der blev installeret elektrisk lys. To *•fjernkroner*, som vejede 41 mark (ca. 10 kg.), er nævnt i inventarierne fra 1604 til 1635, da de var ubrugelige¹¹. En †*messingarm* på tre pund ved prædikestolen omtales fra 1662¹² til 1764²³.

Kirkeskib, tremastet bark »DANIA 1963«³⁰. I gjordbuen mellem skibets første og andet fag.

Jordpåkastelsesspade, formentlig fra Græse, hvor den er nævnt 1863 sammen med en kiste til den og sandet.

Klokker. 1) 1300'rne, med majuskelindskrift mellem rammelinjer om halsen: »Ave Maria vocor« (»jeg kaldes Ave Maria«). Hvert bogstav står på en lille plade, og der er så stor afstand mellem dem, at indskriften når hele vejen rundt om klokken. Tvm. 67 cm. På huen ses indridsede versaler: »DVD-SELE« til-lige med nogle tegn, der (jfr. Uldall p. 71) formentlig må opfattes som årstal-let 1554; Gribso³¹ foreslår, at der er tale om klokken vægt, 1 skippd. 6 lispd. 4 pd., og at angivelsen skulle være udført i forbindelse med klokkeafleveringen 1602, hvor klokken efter at være blevet vejjet atter skulle være frigivet. Ifølge fortegnelsen³² over afleverede klokker afgav kirken en på 1 skippd. 6 lispd. 4 pd. Sml. †klokker. Hankene prydes af tovsnoninger.

2) 1593, støbt af Borchart Quellichmeier. Om halsen reliefversaler mellem rammelinjer: »Verbvm domini manet in æternvm Borchardt Gellegeter me fecit anno domini 1593« (»herrens ord bliver i evighed. Borchart »gul-støber« gjorde mig i herrens år 1593«). En klokke fra samme tid med tilsvarende indskrift findes i Strø (p. 1504). Over og under indskriften er der bufriser med liljespidser og grenefyld. Tvm. 74,5 cm. Om klokkernes placering se p. 2220.

†*Klokker*. 1581 eftergav kongen nogle sognemænd i Sigerslevvester sogn det skippund eller noget mere, som den klokke, de havde fået, vejede mere end deres egen gamle. Sognet havde fået en af de klokker, som Gert [van Mervelt, kgl. bøssestøber i København] skulle støbe om for kongen, i stedet for en anden gammel klokke³³. Efter at have afleveret en ældre klokke har kirken åbenbart fået en klokke tilhørende en anden kirke tilbage (sml. klokke nr. 1). Eksempel herpå kendes fra Oppe Sundby, hvis klokke var støbt til Ganløse, og Tjæreby, hvor klokke nr. 1 var beregnet til Greve (jfr. p. 2303, 1408).

Bondegravsten, 1836, med indhugget CB og IM foruden årstallet. I østre kirkegårdsdige.

KILDER OG HENVISNINGER

RA. DaKanc. B 99. 1591—92. Fortegnelse på kronens gejstlige gods, indsendt af lensmændene i henh. til kgl. missive af 28. dec. 1590 III Sjælland. — *LA. Kirkeinspektionsarkiv*. Sigerslev-Vester rgsk.bog 1604—1715. — *Græse-Sigerslev sognekaldsarkiv*. B 1. Kaldsbog 1738—1808.

Ved embedet. Synsprotokol 1863 ff. — Se i øvrigt arkivalier for Frederiksborg amt i almindelighed p. 30.

Nationalmuseet. Indberetning af V. Hermansen 1920 (bygning og inventar), bygning suppleret af Elna Møller 1973, Kai C. Uldall 1921 (kalkmalerier). Bygningsbeskrivelse ved Hugo Johannsen, kalkmaleri- og inventarbeskrivelse ved Marie-Louise Jørgensen.

Fyldige *udskrifter* af arkivalier kirken vedr. findes i NM.

Tegninger. RA. Landbrugsministeriet. Domænekontorets kortaflevering 1917. Nr. 71a—c. Fem blade med opmålinger og projekt til tårn 1868 ved Vilh. Petersen.

¹ DiplDan., DaRigBr. 3. rk. II nr. 13. ² H. F. Rordam: Danske Kirkelove I, 438. ³ Ibid. II, 63f. ⁴ Landebogen p. 182. ⁵ LA. Kongelige bygningsinspektorer: Meldahl. Domænekirkerne pk. XXII—XXIII. ⁶ LA. Bispearkivet. 1759. De manglende sognepræster i Sjælland deres historiske efterretninger. ⁷ Der kan være tale om en sten, der nu ligger øst for kirkegården ved foden af alleen. ⁸ NM. 2. afd. Håndskrifter. Hans de Hoffmann: Siellands Kirckers etc. Beskrivelse. 1755—73. Tom. 1. ⁹ Kgl.Bibl. Folkemindesamlingens kartotek. ¹⁰ NM. 1. afd. Sognebeskrivelse. ¹¹ LA. Kirkeinspektionsarkiv. Sigerslev-Vester rgsk. bog 1604—1715. ¹² RA. Rtk. Rev. rgsk. Kirkerghsk. 1661—72. Lyng hrd. ¹³ LA. Bispearkivet. Indkomne sager: 1657—1737. Lyng-Frederiksborg hrd. ¹⁴ RA. DaKanc. Seks års kirkerghsk. ¹⁵ LA. Sjællands stiftsprovstearkiv. Lyng-Frederiksborg, Ølstykke og Horns hrdr.s provsti: 1854—62. Synsprot. ¹⁶ RA. Landbrugsministeriet. Domænekontoret. Bygningsdomænejournal. 1854—56, 1867—68. ¹⁷ LA. Bispearkivet. Kirkesyn 1862—79. ¹⁸ RA. Rtk. Rev. rgsk. Kirkerghsk. 1721—80. Sjællandske rytterdistrikters kirkerghsk. ¹⁹ RA. Rtk. Rev. rgsk. Amtsrghsk. Frederiksborg amtstue. 1800—48. ²⁰ Ved embedet. Synsprot. 1863 ff. ²¹ Olafsfremstillinger var især almindelige i egnene omkring Isefjorden, sml. f. eks. kalkmaleri i Torup p. 1648, Kirke Hyllinge og Vallengbæk (Kbh. Amt p. 912, 505), jfr. M. Mackeprang: Hellig Olafs Dyrkelse i Danmark, i Det kongelige norske Videnskabers Selskabers Forhandlinger bd. III, 1930. ²² RA. Rtk. Bygningsadministrationen. Journalsager 1782—1848. ²³ LA. Sjællands stiftsøvrigheds arkiv. Kgl. kirkers inv. 1764. ²⁴ Jfr. Sigrd Christie: Den lutherske ikonografi i Norge inntil 1800, Oslo 1973, II, fig. 180. Samme forlæg er brugt i Valløby (DK. Præstø I, 300) men her retvendt. ²⁵ Jfr. note 11 og 23. ²⁶ Jesper Rachlov var præst i Græse-Sigerslevvester 1685—91. ²⁷ Jfr. note 18 og 23. ²⁸ RA. Rtk. Bygningsadministrationens kopibog 1841—50. ²⁹ Disse to gavle er med blyant mærket Sigerslevvester. ³⁰ Bygget og skænket af bådebyggemester C. F. Hansen, Helsingør, der også har leveret skibene til Helsingør S. Marie og Vestervang kirke. ³¹ ÅrbFrborg. 1934, p. 95. ³² DaSaml. I, 99. ³³ KancBrevb.

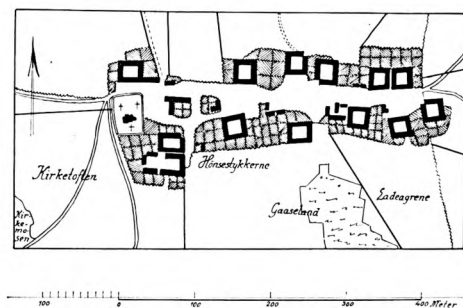

Fig. 10. Sigerslevvester. Landsbyplan 1789.